

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

STANFORD
LIBRARIES

Plutarch
Pyrrhus
Mullermeister

Gott. 1874

DF
235.3
.P62

DE FONTIBUS PYRRI PLUTARCHEI.

—•••—

DISSERTATIO INAUGURALIS

QUAM

CONSENSU ET AUCTORITATE

AMPLISSIMI PHILOSOPHORUM ORDINIS

IN

ACADEMIA GEORGIA AUGUSTA

AD SUMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES IMPETRANDOS

SCRIPSIT

PETRUS MUELLEMEISTER

COLONIENSIS.

GOTTINGAE.

TYPIS EXPRESSIT OFFICINA HOFERIANA.

MDCCCLXXIII.

DF235.3
P62

CVRTIO • WACHSMVTH

S.

Quod iam saepius adnotaverunt, qui post Heerenium¹⁾ vitam aliquam Plutarchi tractandam sibi elegere, neglegentius illum provincia sua functum in eo acquievisse, ut colligeret nomina scriptorum ab ipso Plutarcho memoratorum paucaeque adderet de libris eorum, idem dicendum est de brevi commentatione, quam de fontibus vitae Pyrrhi conscripsit. Fonte primario, dicit Heerenius (p. 72, 73) Plutarchum usum esse libris Hieronymi Cardiani²⁾, adhibuisse praeterea Dionysium Halicarnasensem et Phylarchum. Ad Hieronymi auctoritatem ter provocat Plutarchus in vita Pyrrhi et duobus quidem primis locis comparat cum illius testimonio Dionysi, tertio Phylarchi relationem. Eosdem auctores attribuerunt Plutarcho Baehrius, Droysenius, Bruecknerus, Haugius, Hermannus Peter.³⁾

1) A. H. L. Heeren, de fontibus et auctoritate vitarum parallelarum Plutarchi commentationes quattuor. Gott. 1820.

2) Conradus Mannert, Geschichte der unmittelbaren Nachfolger Alexanders. Leipzig, 1787. Anhang, pag. 352 iam adfirmaverat, Plutarchum in vitis Eumenis, Demetri, Pyrrhi et Diodorum in libb. XVIII, XVIII, XX scribendis multa hausisse ex Hieronymi historiis.

3) Plutarchi Philopoemen, Flamininus, Pyrrus rec. J. Ch. Baehr. Lipsiae, 1826. p. XIII. XIII. Joh. Gust. Droysen, Geschichte d. Hellenismus. Hamburg, 1836, 1843. 1. Th. p. 683—685. Brueckner, de vita et scriptis Hieronymi Cardiani, Zeitschrift für die Alterthumswissenschaft. 9. Jahrg. 1842. p. 252—272. Martin Haug, Die Quellen Plutarchs in den Lebensbeschreibungen der Griechen. Tübingen, 1854, p. 72, 73. Hermann Peter, Die Quellen Plutarchs in den Biographien der Römer. Halle, 1865, p. 69—74.

I.

Consentiunt igitur omnes hi viri in eo, quod maiorem vel minorem partem vitae ex Hieronymi historiis fluxisse contendunt. Argumenta ad hanc sententiam comprabandam satis valida a nullo esse allata, in ipsa commentatione demonstrare conabimur. Liceat mihi hic loci dicere quaedam de ingenio eius et auctoritate. Etenim Bruecknerus (p. 261. 262) laudat eum tanquam scriptorem certum et fidum, qui vera dicere et voluerit et potuerit. Assentiri ei videtur Carolus Müllerus, qui quae ille de hac re disputavit, libro suo inseruerit.¹⁾ Id quidem negari non potest, notitiam Hieronymo suppeditasse, cum suppar fuerit rebus, quas scripserit et magnam partem in iis gerendis ipse versatus.²⁾ Argumenta vero quae adferat Bruecknerus ad fidem eius comprabandam satis esse levia et infirma nemo non videbit. Primum profert Agatharchidis testimonium,³⁾ quo Hieronymus dicitur ad summam senectutem pervenisse optima semper valetudine usus. Fides autem in rebus tradendis et bona valetudo res sunt admodum diversae. Laudat deinde simplex eius genus scribendi et ab omni rhetoricae artis adfectione alienum; sed simplicitate sola orationis minime impeditur, quominus falsa narrentur. Denique commemorat familiaritatem et gratiam, quae Hieronymo fuerit apud Eumenem et Antigonom eiusque filium et nepotem. Neque ea de causa scriptorem aliquem iudicabimus fidum et veritatis diligentem, quod gratia usus est virorum excellentium, praesertim si hostes illi erant acerrimi, sicut Eumenes et Antigonus. Quae attulit Bruecknerus ad excusandum Hieronymum, qui quondam Eumenis sectator postea ab Antigoni partibus steterit, commotum illum esse tum virtute Antigoni et magnitudine animi, tum gratia et benevolentia, quam ex-

1) *Fragmenta historiorum Graecorum*. vol. II, p. 451. 452.

2) cf. *de vita Hieronymi Brueckner*, l. I. p. 253—257. Müller, F. H. G. II, p. 450. 451.

3) Müller, F. H. G. III, p. 196, fr. 17.

pertus ab eo fuerit, dubito, num multi sint adprobaturi. Est locus quidam Diodoreus,¹⁾ quem de Hieronymi indole ac moribus iudicaturi imprimis respiciamus oportet. Dicit enim Diodorus: *Ταῦτα δὲ διανοηθεῖς (Ἀντίγονος) Ἱερώννυμον μὲν τὸν τὰς ἱστορίας γράψαντα μετεπέμψατο, φίλον ὄντα καὶ πολίτην Εὐμένους τοῦ Καρδιανοῦ τοῦ συμπεφευγότος εἰς τὸ χωρίον τὸ καλούμενον Νῶρα, τοῦτον δὲ μεγάλας δωρεαῖς προκαλεσάμενος ἐξαπέστειλε πρεσβευτήν πρὸς τὸν Εὐμένη, παρακαλῶν κ. τ. λ.* Bruecknerus his verbis (p. 255) ascripsit: „Quibus locis (attulerat etiam locum Plutarcheum (Eum. c. 12) ubi commemoratur haec legatio, nihil tamen reperitur ad nostram causam illustrandam idoneum) quamquam singula quaeque magis perspicue exposita velis, hoc tamen patere ex iis videtur, Hieronymi apud Antigonum non minorem fidem quam apud Eumenem fuisse.“ Sed firmo viro sibi que constanti non eadem fides esse solet apud duces inter se bellum gerentes et id quidem cuique adparebit, talem virum muneribus omnino non posse invitari ad operam aliquam hostibus navandam. Quamquam neque nos Hieronymum hanc ob causam proditorem declarabimus; testatur enim idem Diodorus (XVIII, 44) non dimissum eum esse ab Eumene, sed in eius exercitu remansisse et post proelium ad Gadamarta commissum una cum Eumene in manus Antigoni venisse. Nos ex his locis concludimus, virum eum fuisse prudentem et in rebus agendis exercitatum,²⁾ sed minime tali animi constantia et gravitate praeditum, qualem nostro iure ab eo exspectemus, qui adnumeretur rerum scriptoribus optimis et fide dignissimis.

Sed iam videamus, quae ex reliquiis scriptorum Hieronymi colligi possint ad auctoritatem eius illustrandam. Atque duae inter eas numerantur, quibus Bruecknerus ad sententiam suam comprobendam bene uti potuisset. Etenim Plutarchus cum agit de pugnis Heracleensi et Ausculana, Hieronymum dicit, numerum caesorum multo minorem tradidisse quam Dionysium Halicarnasensem.³⁾ Et hi numeri certe praferendi sunt omnibus, quos apud alios scriptores relatos legimus⁴⁾ viroque credendum, qui ipse in tot proe-

1) XVIII, 50.

2) Frid. Gust. Kiessling, (de Menaechmo Sicyonio et Hieronymo Cardiano. Cizae. 1830.) brevius quidem, sed recte disputavit de Hieronymo imprimisque de necessitudine, quae ei erat cum Antigono: solius utilitatis causa ab Antigono magni aestimatus est propter consilii dexteritatem. p. 22.

3) Plut. Pyrrh. c. XVII, XXI. Müller, F. H. G. II, p. 454, fr. 7. 8.

4) cf. Mommsen, Röm. Gesch. I⁵ p. 406. adn. Droysen, I. I. II, p. 127, adn. 68; p. 142.

liis erat versatus. Minime vero id sufficere posse ad fidem eius confirmandam, facile mihi concedas. Quod attinet ad cetera fragmenta ex Hieronymi historiis servata pauciora quidem sunt, quam quibus utamur ad certum iudicium faciendum, sed mirum certe, inter tredecim, quae Carolus Muellerus collegit (II, p. 452—55) quattuor inveniri, in quibus aut in dubitationem vocetur illius narratio aut partium studium et iniustitia vehementer accusetur. In fragm. 1a improbat Appianus eius sententiam, et Josephus (fr. 13) queritur, quod sicut alii scriptores nonnulli Hieronymus quoque, quamvis Syriae procurator paene in finibus Iudaeorum enutritus sit, in libro suo propter invidiam quandam aut alias ob causas non iustas nihil de gente Iudaica dixerit. Et vehementissime Pausanias in eum invehitur. Narrat enim, apud Hieronymum legi, Lysimachum expeditione in Epirum facta et reliquum Epirum devastavisse neque regum sepulcris pepercisse, et pergit: (I, 9,8 ed. J. H. Ch. Schubarti. Lips. 1853, 54). *Ὁ δὲ Ἱερώνυμος οὗτος ἔχει μὲν καὶ ἄλλως δόξαν πρὸς ἀπέχθειαν γράψαι τῶν βασιλέων πλὴν Ἀντιγόνου, τούτῳ δὲ ὃν δικαίως χαρίζεσθαι· τὰ δὲ ἐπὶ τοῖς τάφοις τῶν Ἑπειρωτῶν παντάπασιν ἐστὶ φανερός ἐπηρείη συνθεῖς, ἄνδρα Μακεδόνα θήκας νεκρῶν ἀνελεῖν.* Nec minime nos assentiemur Pausaniae, si alio loco (I, 13,9) eum ad Antigoni gratiam scribentem excusare conatur: *διάφορα δὲ ὅμως ἐστὶ καὶ ταῦτα ὧν Ἱερώνυμος ὁ Καρδιανὸς ἔγραψεν· ἄνδρὶ γὰρ βάσιλεϊ συνόντα ἀνάγκη πᾶσα ἐς χάριν συγγράφειν.* Concedit Bruecknerus (p. 261) utique credendum esse Pausaniae; nam quod invidiosius dixisse feratur de successoribus Alexandri universis, gratiam vero captasse Antigoni, non abhorreere certe a vitae eius conditione. Sed veri simillimum est, transcripta esse a Pausania his locis verba Timaei, qui in criminandis et castigandis aliis scriptoribus omnem modum excedere soleret. (Müller, F. H. G. I, p. LV.) Nos igitur non omnia illa pro veris accipiemus; sed cum minime discrepet a ceteris de ingenio et fide Hieronymi testimoniis, quae supra attulimus, hoc Timaei quoque iudicium non plane repudiandum videtur.

Equidem spero me demonstraturum esse, Plutarchi narrationem fluxisse ex Timaeo, Dionysio, Phylarcho. Guil. Ad. Schmidtus iam in commentatione, quam de fontibus veterum auctorum in enarrandis expeditionibus a Gallis in Macedoniam atque Graeciam susceptis (Berolini, 1834) egregia diligentia et sagacitate conscripsit, certis, quantum fieri potest in re tantis difficultatibus obstructa, argumentis comprobavit, Plutarchum duobus locis vitae Pyrrhi eodum usum

esse auctore, quo Diodorum, Pausaniam, Justinum in iisdem rebus tradendis, Timaeo Tauromenita. (p. 54—56.) Et nobis quidem persuasum habemus, Timaeum a Plutarcho non solum duobus illis locis, sed in magna libelli parte esse adhibitum. Cum vero omnia, quae de Pyrrō scripsit Timaeus, perditā sint praeter unum fragmentum ¹⁾ parum utile ad causam nostram diiudicandam, argumenta, quibus quae ex eius scriptis videantur fluxisse decernamus, nobis imprimis petenda sunt ex ingenio Timaei et genere scribendi. Et vitia eius saepe et satis vehementer accusant Polybius et Diodorus. ²⁾ Vituperant praeter alia, quae hic adferre nihil attinet, muliebrem eius superstitionem, narrationes somniis et prodigiis, fabulis ab omni fide remotis completas, sermonem denique supra omnem modum rhetorice exornatum. Quid quod talia Timaei vestigia saepius reperiuntur non solum apud Plutarchum, sed etiam apud alios scriptores easdem res trudentes? Neque deerunt aliae rationes idoneae ad defendendam nostram sententiam; sed sufficiant quae memoravi hoc loco, quo nobis fundamentum quasi commentationi nostrae substructuris universe tantum de Timaeo erat dicendum. — Dionysi Halicarnanensis satis multae reliquiae exstant, ita ut ipsae illae cum Plutarchea narratione comparari possint. — Phylarchum scimus Cleomeni et Lacedaemoniis toto animo faventem (Müller, F. H. G. I, p. LXXXVIII, LXXX; Droysen II, p. 192, a. 67) Pyrrō, qui a Cleonymo arcessitus Spartam aggrediretur, fuisse infestum, amicum hosti eius Antigono. E tali scriptore repetenda esse, quae in extremis vitae capitibus leguntur, haud difficile erit cognitu.

II.

Comparemus primum inter se, quae de rebus a Pyrrō gestis parant Pausanias (I, 9,7—10,3; 11—13,9) et Justinus (XVI—XVIII, XXIII, XXV). Bene concordant in enumerandis Pyrrī maioribus. Uberius tradit Justinus (XVII, 3) de Pyrrō, Achillis filio, deque liberis eius; ex

¹⁾ Müller, F. H. G. I, p. 231, fr. 151.

²⁾ Pol. XII, 3—16; 23—28. Diod. XIII, 90. XXI, 17 (Dind.) cf. Schmidt, p. 34 sqq., Müller I, p. LIII—LVII.

ceteris autem proavis, ut decuit scriptorem universalis historiae, eos tantum profert, qui maximam nominis famam adepti sunt: Neoptoleum, Alcetae filium,¹⁾ eiusque liberos, Olympiadem, Alexandri Magni matrem, et Alexandrum, qui in Italia bello gesto in Brutiis interiit, Aeacidem denique Pyrrī patrem. Pausanias (I, 11) quoque accuratius exponens genealogiam regum Epiroticorum ex fonte suo delegit, quae in libro geographico iucunda et cognitu digna viderentur: narrat e. g., quae regiones a filiis Neoptolemi ex Andromache natis occupatae sint. Non est difficile diiudicatu, utrum has relationes Hieronymo potius an Timaeo tribuamus.²⁾ Etenim Hieronymus, ut Schmidtī verbis utar (p. 36. cf. Brueckner, p. 262) rerum experientia insignis spectra et phantasmata ne minimi quidem fecit neque fabulis enarrandis ullam dedit operam, Timaeus vero res mirabiles ineptasque fabulas saepissime historiis inseruit. Hunc igitur originem generis Pyrrī ab Achille duxisse multo probabilius est quam Hieronymum, qui Antigonī Gonatae sectator inimicissimus Pyrrō videatur fuisse (Paus. I, 9, 3; 13, 9. Brueckner, p. 256). Tradit deinde uterque, recordatum esse regem, cum Tarentinos adiuvare constituerit, quae praeclare a maioribus suis gesta fuerint; inter illustres principes ab Aeariidarum genere ortos Pausanias laudat Achillem (I, 12, 1), Justinus Alexandrum illum, qui eosdem Tarentinos adversus Bruttios defenderit et Alexandrum Magnum (XVIII, 1, 2; ed. min. Jeepi, Lips. 1872). Atque optime concordant, quae apud utrumque leguntur de Pyrrī ex Italia decessu et de causa, quam gravissimam interponens Antigono bellum intulerit. (Paus. I, 13, 1, 2. Just. XXV, 3, 1–6.) Nec minus cum Justinī verbis (XXV, 5, 1) „ibi (Argi) dum Antigonum in urbem clausum expugnare conatur, inter confertissimos violentissime dimicans saxo de muris ictus occiditur“ haec Pausaniae congruere videntur: (I, 13, 7) μέλλονιος δὲ Αντιγόνοῦ τὸν στρατὸν ἐξ Ἀργεὺς ἐς τὴν Λακωνικὴν ἄγειν, αὐτὸς

1) Justinus Neoptolemum, nepotem Tharrypae, eius filium vocat et alii id genus errores apud eum inveniuntur. Tribuendi sunt negligentiae sive ipsius Trogi, sive quod verisimilius est, epitomatoris. cf. Nissen, Kritische Untersuchungen über die Quellen der vierten und fünften Dekade des Livius. Berlin, 1863. p. 118, 305.

2) Theopompum hic Trogi auctorem fuisse dicit Heeren, (de Trogi Pompei fontibus et auctoritate; comm. societ. reg. scient. Gotting. v. XV, p. 225) sed quamquam si comparentur Plutarchus et Justinus, alterum alteri lucem quasi accendere concedit, ipse tamen eos inter se conferre omittit. Quae Koenig (de Pausaniae fide et auctoritate, Berol. 1832, p. 13, 14) dicit de fontibus huius partis libri Pausaniae, levia sunt et rem diligentius examinanti inutilia.

ἐς τὸ Ἄργος ἐληλύθει Πύρρος. κρατῶν δὲ καὶ τότε συνεσπίπτει τοῖς φεύγουσιν ἐς τὴν πόλιν καὶ οἱ διαλύεται κατὰ τὸ εἶκος ἡ τάξις; id quod eo maioris momenti est, cum apud Plutarchum, quem in his rebus narrandis alium auctorem exscripsisse ostendemus, non Antigonum, sed Pyrrum primum in urbem irrupisse legamus (P. c. XXXII. cf. Droysen, II, p. 197 et a. 74).

Eodem igitur auctore et Timaeo quidem usum esse utrumque satis probabile videtur.¹⁾ Pausanias (I, 9,8) refert, quae de Lysimacho regum Epiroticorum sepulcra devastante Hieronymus tradiderit. Cum autem haec non apud ipsum Hieronymum, sed apud Timaeum verba ejus adferentem invenisse illum Schmidtus demonstraverit (p. 50, 51)²⁾ et alio loco (I, 13,9) ubi Hieronymum citat auctorem, nec minus ubi commentarii illi scriptorum haud sane illustrium memorantur (I, 12,2) Timaeum puto exscriptum esse, quem scimus variorum scriptorum relationes magna diligentia collegisse. (cf. Polyb. XII, 28a) Trogo vero in Agathoclis rebus narrandis (l. XXII, XXIII) nec non in iis, quae de Pyrrho (l. XXIII, XXV) prodantur, Timaeum auctorem fuisse ostendit Heerenius, (de T. Pompei fontibus et auct. l. l. p. 229—232) cui plane assentiens Schmidtus ea quoque, quae de Gallorum expeditionibus in lib. XXIII et XXV narrentur, e Timaeo fluxisse demonstravit (p. 52).

Quare si iam aggredimur ad ipsius Plutarchi narrationem diligentius examinandam, ex comparatione Pausaniae et Justini relationum optimum fructum capere poterimus.

III.

Narrantur in capitibus I—XII pueri et juvenis Pyrrhi fata ac fortunae et bella cum Demetrio et Lysimacho gesta. Sequuntur inde a c. XIII usque ad c. XXVI bella Italica et Sicula (c. XXII—XXIII) et inde a c. XXVI expeditio-

1) Trogi auctorem fuisse Timaeum, Droysenius quoque aliquotiens adfirmat; cf. II, p. 114, a. 36; p. 130, a. 77; p. 138, a. 93; p. 188, a. 59.

2) Otto Pfundtner (Fleckeis. Jahrb. f. cl. Phil. Leip. 1869, p. 452 sq.) Schmidtio oblocutus est. Sed nihil proficimus in eius modi quaestionibus examinandis argumentis tam generalibus ac parum definitis, qualia ille attulit. Comparatione imprimis variarum relationum nitamur necesse est; id quod optime fecit Schmidtus, plane omisit Pfundtnerus.

nes in Laconiam et Argolidem susceptae. Initio capitis primi memorantur, qui primi in Epiro dicuntur concessisse, Phaëton, Deucalion et Pyrra, Neoptolemus, Achilles filius, auctor generis regum Epiroticorum; deinde maiores Pyrrī enumerantur inde a Tharrypa rege. Timaeum¹⁾ hic a Plutarcho esse adhibitum adparet, si comparamus locos hosce: Pl. *Θαρρύπαν πρῶτον ἱστοροῦσιν Ἑλληνικοῖς ἔθεσι καὶ γράμμασι καὶ νόμοις φιλανθρωποῖς διακοσμήσαντα τὰς πόλεις ὀνομαστὸν γενέσθαι*. Just. XVII, 3 Primus itaque (Tharrypas) leges et senatus annuosque magistratus et rei publicae formam composuit: et ut a Pyrrō sedes, sic vita cultior a Tharrypa statuta.

Certissima vero Timaei vestigia reperimus in narratiunculis, quae de infante Pyrrō servato et a Glaucia, Illyriae rege, excepto in c. II et III leguntur. Nonnulla enim in iis mirifica videntur et poëtice exornata. Sic superstitiosus Timaeus non omisit referre, ei qui primus servatum Pyrrum acceperit, nomen fuisse Achilli, et supplicem Pyrrum excipit Glaucias divino quodam mentis instinctu. Mira quoque videtur Plutarchi cura et diligentia, qua bis variorum profert testimonia ad res levissimas diiudicandas; primum ubi quaeritur, utrum comites Pyrrī cum flumen, quod Megara oppidum praeffluerit, traiecturi ab indigenis auxilium petierint, corticem, cui necessitas et fortuna pueri inscripta fuerit, trans fluvium iecerint lapidi circumvolutum an hastae alligatum; deinde alii narrantur tradidisse, Pyrrum pallium Glauciaae apprehendisse, alii, tetigisse aram deorum. Nec talia discrepant a Timaei ratione, qui plurimam operam in colligenda de quibusdam hominibus rebusve commentaria contulerat.

Justinus brevius eadem narrat de Glauciaae meritis in Pyrrum addens Beroam Glauciaae uxorem, et ipsam Aeacidarum genus fuisse. Pausanias autem multo plenius agens de historia successorum Tharrypae non memorat educationem Pyrrī in aula Glauciaae.

Quae in cap. IIII apud Plutarchum leguntur, Pyrrum in Epirum reversum iterum regno privatum fugisse ad Demetrium et post pugnam ad Ipsum factam, cui ipse interfuerit, obsidem ad Ptolemaeum missum esse, cuius privignam

1) Hermannus Peter (p. 69) Cardianum Plutarcho fuisse auctorem inde concludit, quod consentiant inter se Plutarchus et Pausanias; sed causam, cur Pausaniae narratio ab Hieronymo repetenda sit, frustra apud eum quaeras.

Antigonen uxorem duxerit, prorsus hoc loco omittit Justinus,¹⁾ breviter refert Pausanias.²⁾

Cap. V. Pyrrus pecunia et copiis a Ptolemaeo adiutus in Epirum rediit et libentissime ab Epirotis acceptus cum Neoptolemo rege foedus et amicitiam iniit regnumque communicavit; mox autem cum ab illo insidias sibi parari comperisset, praeveniens eum ad cenam invitatum interfecit. Narratio huius facinoris eadem in levissimas res inquirente diligentia conscripta est, qua narratiunculae illae in cap. II et III occurrentes, et sine dubio eiusdem originis. Sic ad variorum auctoritatem provocatur, ubi quaeritur utrum Gelon, amicus Neoptolemi, Myrtilum, Pyrri pocillatorem, sibi conciliaturus stuprum ei intulerit necne.

Narrantur deinde in capitibus VI—XII bella cum Demetrio et Lysimacho gesta. Easdem res Plutarchus refert in vitae Demetri cap. XXXVI, XXXVII, XL, XLI, XLIII, XLIII, XLVI nec equidem dubito, quin utroque loco eundem fontem plerumque adhibuerit.³⁾ Minime mirum id quidem, quod ex communi fonte elegit, quae ad illustrandam viri, cuius vitam enarrabat, imaginem maxime videbantur idoneae. Caedes Alexandri, filii Cassandri, ut pauca tantum exempla adferam, breviter memoratur P. cap. VII, vers. 9—15;⁴⁾ in vita vero Demetri (cap. XXXVI et XXXVII) uberius explicatur, quibus artificiiis dolisque Demetrius illum praevenierit et quemadmodum consternatorum Macedonum animos placaverit. Nec omisit Plutarchus occasionem virtutis Pyrri laudandae, quam in pugna cum Pautaucho commissae praestiterit (P. c. VII, v. 28—10) cum D. c. XLI, v. 19—21⁵⁾ nihil legitur nisi haec verba: *ὁ δὲ (Πύρρος) Πανταίχῳ περιπεσὼν καὶ μάχην συνάψας αὐτὸν μὲν ἄχρι τοῦ δοῦναι καὶ λαβεῖν πληγὴν ἐν χερσὶ γενόμενον ἐτρέψατο*. Incursiones a Pyrro in Thessaliam factas esse, legimus in vita P. (cap. VII, v. 15—17); sed accuratius de hac re edocemur in vita Dem. (cap. XL, v. 13—16). Si denique (D. cap. XLVI, v. 4—18) Demetrius dicitur precibus Cratetis philosophi commotus obsidionem Athenarum solvisse, ex vita P. (cap. XII, v. 19—26)

1) Cum negligentia, qua uti solet, dicit (XVII, 2, 15; XXIII, 1, 8.) hanc uxorem Pyrri filiam fuisse Ptolemaei Cerauni.

2) Solus Pausanias adfirmat, a Cassandro Pyrrum ex Epiro pulsum esse, id quod probabile videtur Droysenio, I, p. 535.

3) Demetri vitam scriptam esse post Pyrri adfirmat Albertus Lion, commentatio de ordine, quo Plutarchus vitas scripserit. Gottingae. 1819. p. 40. 45.

4) Versus adposui ex edit. minore Carl. Sintenis, Lipsiae. 1870.

5) Ed. min. Car. Sintenis, Lipsiae. 1853.

discimus, Pyrrum Atheniensibus auxilio venisse,¹⁾ et recte Droysenius (I, p. 612) adfirmat, eius adventus nuntio Demetrium esse deterritum. Cognoscimus igitur ex his paucis exemplis, alteram narrationem altera optime corrigi et suppleri. Nec raro inveniuntur loci ita congruentes, ut eadem verba in iis occurrant. Comparentur inter se

P. c. VII, 10 — VIII, 25. — D. c. XLI, 21—30.

P. c. X, 13—32. — D. c. XLIII, 19—31.

P. c. X, 1 — XII, 4. — D. c. XLIII.

Ubicunque narratio uberior est et plenior, indicia indolis et orationis Timaei reperiuntur. Pyrro in Macedoniam invasuro in somnis Alexander Magnus adparet promptum suum auxilium pollicens. (c. XI, 24—32.) Summis laudibus efferri Pyrrii fortitudinem, supra iam diximus. Timaeus autem Sicilia patria expulsus quinquaginta annos Athenis hospes versatus est; (Pol. XII, 25d, h) eum igitur Atheniensium partibus fuisse et veri simillimum est et compluribus exemplis ex historiis eius allatis comprobavit Schmidtus (p. 51). Ab eo Pyrrum, qui ab obsidione Demetri Athenas liberaverit tali modo laudatum esse, mirum videri non potest. At Hieronymum scimus non solum studiosissimum fuisse Antigoni et Demetri, Pyrro infestissimum, sed etiam aliorum regum, successorum dico Alexandri magni, odio ardentem de omnibus illis exceptis Antigono eiusque filio et nepote maledice contumelioseque scripsisse.²⁾ Et excusationes illas, quibus caedes Alexandro a Demetrio illata defendatur, (D.

1) Dem. v. 7. 8 dicitur tantum: τὸν τε Πύρρον ἐκ Μακεδονίας μετὰ πύμποντο.

2) Non assentior Bruecknero, qui compluribus locis vitae Demetri Hieronymi libris Plutarchum usum esse inde concludit, quod illius narratio congruat cum Diodorea (p. 269. 270). Diodorum autem Cardiani historias transcripsisse, gravissimum dicit esse argumentum copiam narrationis, in qua singula pleraque accuratissime exposita ex eius relatione fluxisse videantur, qui rebus gerendis ipse interfuerit. At equidem haud facile mihi persuadebo, tam inquam vitae Demetrii narrationem, qualem apud Plutarchum habeamus (cf. c. I, XIII, XXIII—XXVII, XLII, al.) repetendam esse ab Hieronymo. Timaei historiis Plutarchus videtur usus esse non solum in his, de quibus locuti sumus, capitibus, et accuratam illam rerum gestarum notitiam ex eo certe percipere potuit; nam qui diligentissime priorum scriptorum relationes consulere solebat, sine dubio et Hieronymi libros inspexerat. — Ceterum quod attinet ad hanc partem vitae Demetri, Bruecknerus dicit in medio esse relinquendum, quis usus fuerit Hieronymi Cardiani. Sed Duridis quoque historiis Plutarchus videtur hic usus esse; nam ei quae c. XLI, 30—9 descriptio legitur cultus magnifici Demetri, simillima reperitur in fragm. Duridis 31 (Müller, F. H. G. II, p. 477.) Quae deinde (cap. XLII) narrantur de moribus Demetri, quamvis non aliena a Timaei ingenio videantur, puto tamen ex eodem fonte fluxisse, cum apte cohaereant cum prioribus.

c. XXXVII) ex Timaeo esse depromptas, eo facilius nobis persuademus, quod easdem pluribus verbis expositas apud Justinum (XVI, c. 1, 10—18) reperimus in contione, quam Demetrius habet ad milites. Quam certe non legeremus apud epitomatores, qui saepissime res multo graviores nimia brevitate tractet, nisi Trogius eam in fonte suo invenisset neque est cur repetamus, Timaeum eiusmodi orationibus historias suas exornasse vel depravasse. Quae praeterea de rebus hisce Justinus tradit (XVI, c. 1, 1—10. c. 2, 1—4. c. 3, 1—3) paucissima quidem sunt, sed nullo modo discrepant a narratione Plutarchea. — Brevior etiam quam Justinus est Pausaniae narratio de bellis inter Demetrium, Lysimachum, Pyrrum gestis neque mirabimur inesse relationibus amplitudine tam diversis pauca, quae primo aspectu paululo dissentire videantur. Sic Plutarchus narrans quomodo Lysimachus Pyrrum e Macedonia expulerit, primum dicit intercluso comiteatu ab eo rei frumentariae angustiis pressum esse exercitum Epitrotarum, deinde principibus Macedonum ad rebellandum excitatis Pyrrum coactum, ut e Macedonia discederet. (c. XII, 32—11.) Justinus de hac re nihil habet nisi haec: Victor Lysimachus pulso Pyrrum Macedoniam occupaverat (XVI, 3, 2 3) et Pausanias (I, 10, 2): *γενομένου δὲ ἐπὶ Σελεύκῳ Δημητρίου Λυσίμαχος καὶ Πύρρος διελύθη ἡ φιλία, καὶ καταστάτων ἐς πόλεμον Λυσίμαχος Ἀντιγόνῳ τε τῷ Δημητρίου καὶ αὐτῷ Πύρρῳ πολεμήσας ἐκράτησε παρὰ πολὺ, καὶ Μακεδονίαν ἔσχεν ἀναχωρήσαι Πύρρον βιασάμενος ἐς τὴν Ἑπείρον*. Quod hic addit Pausanias, et Antigoni filium, a Lysimacho victum esse, bene congruit cum Plutarchi verbis (D. c. XLIII): *Ὁ δὲ (Δημήτριος) τὸν μὲν νῖδον ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος κατέλειπεν*. Sed verba Pausaniae (I, 10, 2) *Τούτων ἕνεκα Δημητρίῳ συμβαλὼν πρὸς Ἀμφιπόλει παρ' ὀλίγον μὲν ἦλθεν ἐκπεσεῖν Θράκης, ἀμύναντος δὲ οἱ Πύρρον τὴν τε Θράκην κατέσχεν* discrepare a narratione Plutarchea iam Droysenius animadvertit (I, p. 611, a. 6). Etenim Plutarchus dicit, (P. c. XI, 3—8. D. c. XLIII, 1—12) Demetrium cum audisset, Beroeam urbem a Pyrrum esse occupatam, metu, ne milites sui ad Lysimachum transfugerent, copias in Thraciam iter facientes reduxisse et in Pyrrum profectum esse neque ullam mentionem facit proeli illius ad Amphipolim commissi. Sed perfectam atque absolutam et satis perspicuam neque Pausaniae neque Plutarchi narrationem dicas et in eo quidem consentiunt, quod uterque dicit, societatem cum Pyrrum initam Lysimacho plurimum profuisse. Ceteris in rebus bonus consensus est inter tres scriptores illos et dignum notatu mihi videtur, a Pausania sicut a Justino et Plutarcho Demetrium,

auctorem caedis Alexandri, Cassandri filii, eo excusari, quod ultus sit scelera a Cassandro in regiam Alexandri Magni domum commissa. Paus. VIII, 7,3 Just. XVI, 1,15. 16; 2,5. Plut. D. c. XXXVII, 16—19.

Postquam Plutarchus narravit, quam admirabili fortitudine Pyrrus Pantauchum vicerit, narratiunculas nonnullas addit, (c. VIII, VIII, X—14) quibus illustrarentur et virtus eius et benignitas atque humanitas. Henricus Nissen (l. l. p. 281. 290) asseverat, saepius Plutarchum in vitis scribendis usum esse libris, in quibus dicta et facta memorabilia collecta essent. Probabilis certe videtur haec viri doctissimi sententia, praesertim si ut hic res varii argumenti promiscue collatae leguntur. Nam minus apta huic loco mihi quidem videtur enumeratio uxorum et liberorum Pyrrhi (c. VIII—32). Sed facile mihi persuadeo, unam alteramve harum fabellarum repperisse Plutarchum apud Timaeum, nullam certe apud Hieronymum: minime ille quidem talibus laudibus hostem Demetri exornavit. Et si Plutarchus narrans Pyrrum filios ita educasse, ut fortes reique militaris periti fierent, regum imperandi cupiditatem acerbè vituperat, (c. VIII, 1—8) similes obiurgationes reperimus in c. XII, 4—18 et in extr. c. 11—16. Neque talia scripsisse puto Hieronymum, qui trium regum partibus studiosissime faverit. Timaeum vero, quamvis Pyrrhi virtutes laudaverit, hoc tamen regum vitium maxime detestatum esse, non mireris. Namque scimus eum ab Agathocle rege ex patria pulsum per plurimum vitae tempus in exsilio vixisse atque cum Atheniensibus libertatis communis studiosissimis.

Maxime dolendum est, quod Diodori libri XXI tam paucae reliquiae exstant. Unum tantum locum comparare possumus cum ceteris relationibus (l. XXI, 7 Dind.) neque id magni faciendum, quod in narranda caede Thessalonices, Cassandri uxoris, filique eius Alexandri consentiant Diodorus, Plutarchus, (P. c. VI, 14—16. VII, 9—15. D. c. XXXVI.) Justinus. (XVI, 1,1—10.) (Pausanias I, 10,1. VIII, 7,3) neque illud, quod a Demetrio interfectum esse Antipatrum, Cassandri filium, dicunt Diodorus (ibid.) et Pausanias (VIII, 7,3), a Lysimacho vero adfirmat Justinus (XVI, 2,4) (cf. Droysen, L. l. I, p. 580. Ann. 65) 1). Timaei autem non solum mentio sit in duobus fragmentis (l. XXI, 16,3. 17,1.2.) sed comprobavit etiam Schmidtus (p. 52, 53, 54) explicata oeconomia operis Diodori, in quo rerum ordo talis omnino

1) Antitroon gentis regum Epirotaeum Achillem esse. Diodorus quoque testis lib. XXI, 21,25.

fuerit, qualis apud Timaeum, illo maxime usum esse Diodorum in libris XXI et XXII conscribendis.¹⁾ Et peropportune accidit, ut libri XXII plura fragmenta idonea ad sententiam nostram probandam servata sint, de quibus in quarta commentationis parte nobis erit disserendum.

III.

Cum in enarrandis bellis Italico et Siculo (cap. XIII—XXV) Plutarchus bis testes profert Hieronymum et Dionysium Halicarnasensem, (c. XVII et XXI) eosdem praesertim in hac vitae parte illum secutum esse adfirmaverunt omnes, qui de hac re locuti sunt.²⁾ Accuratiorem collationem locorum similium Plutarchi et Dionysi primus Bruecknerus (p. 270, 271) instituit, quam Haugius (p. 72) transcripsit ita quidem, ut etiam minus recte apposita repetierit.³⁾ Hermannus Peter (p. 71, 72) praeter Dionysium Appianum cum Plutarcho comparavit nec tamen ubique locos satia recte et diligenter indicavit.⁴⁾ Quare non supervacanea videbitur nova, quam hic apponimus, comparatio. In locis Dionysianis adferendis sequimur editionem Kiesslingi, (Lipsiae, 1870) in Appianeis editionem I. Bekkeri (Lipsiae, 1852).

Comparentur primum hice loci Appiani et Dionysi

App. Samn. 7, 14—25; Dionys. XVIII, 5. A. 9; D. XX, 4, 5. A. 10 (p. 32), 5—23; D. XVIII, 13—18. A. 12, 11—25; D. XX, 9.

Plenior quidem et verbosior ubique est Dionysi narratio, sed optime plerumque concordat cum Appiane, ita ut epitomam illius dicere possis. Supra omnem modum longum et verbum est apud Dionysium (XVIII, 15—18) responsum illud, quod Fabricius reddit Pyrrho, qui pecuniam

1) Duride, cuius testimonium profertur XXI, 6, 2, quemque inter auctores Diodori Schmidti quoque refert (p. 20, 52), praecipue in Agathoclis historia narranda usum esse Diodorum, contendit Aug. Haake, de Duride Samio Diodori auctore. Bonnae. 1874. p. 32.

2) cf. Heeren, p. 72. Baehr, p. XIII.

3) Componuntur Plat. P. c. XVI et Dionys. I. XVII, 15, 16; (secundum ordinem vulgatum) ubi addendum 17, 18. Pl. P. c. XVI, XVII et D. I. XVIII, 1—4, quod rectius 2—4.

4) Comparavit Pl. P. c. XVIII et Dion. I. XVII, 15—18, ubi legendum Pl. P. c. XVI. Dion. I. XVIII, 2—4 et Pl. c. XVI, ubi desideratur init. c. XVII.

et amicitiam suam ei obtulerat. Quae sola apud Appianum (10) leguntur „παρρησίαν οὔτε τῶν σῶν φίλων οὐδείς οὔτε αὐτὸς οἶσεις σὺ, ὦ βασιλεῦ· καὶ τὴν πενίαν τὴν ἐμαντοῦ μακαρίζω μᾶλλον ἢ τὸν τῶν τυράννων πλοῦτον ὁμοῦ καὶ φόβον.“ οἱ δὲ οὐχ οὕτω φασὶν αὐτόν, ἀλλ’ ὅτι μὲν τῆς φύσεως ἠπειρώται μεταλαβόντες ἐμὲ σοῦ προθήσουσιν fusius dicta reperiuntur apud Dionysium; et si Appianus dicit ὁ Φαβρίκιος περὶ μὲν τῶν κοινῶν οὐδ’ ἀπεκρίνατο in longa quoque oratione Dionysiana referta vanissimis laudibus, quas Fabricius ipse sibi tribuit, de redimendis captivis nihil invenimus. Sed unde sumpserit Appianus illud, quod addit οἱ δὲ οὐχ οὕτω φασὶν αὐτόν, difficile erit diiudicatu. Reliqua omnia apud utrumque scriptorem optime congruunt et inprimis Appiani brevis narratio (9) de seditione a militibus Romanis Rhegi concitata nullo pacto a relatione Dionysiana (XX, 4, 5) discrepat, nec equidem video, cur C. Müllerus (FHG vol. II, p. XL, adnot.) Appianum iis scriptoribus adnumeret, qui eandem rem in nonnullis paullo aliter narraverint atque Dionysius.¹⁾ Prorsus igitur assentiendum est Niebuhrio, qui Appiani narrationem e Dionysio fluxisse saepius adfirmat (hist. Rom. v. III, p. 515, a. 763; p. 562, a. 844; p. 565, a. 847; p. 571, a. 853; p. 587, a. 872). Idem dicunt Peterus, p. 71, 72 et Hannakius, p. 89–102. Concedit quidem Droysenius plurimis locis utriusque scriptoris relationes optime concordare (II, p. 106, a. 14; p. 108, a. 18; p. 110, a. 21; p. 155, a. 140; p. 159, a. 155), negat tamen, gravissimum eum Appiani auctorem fuisse. Appianum (10, p. 32, 17–23) ubi tradat, quod Fabricius Pyrro responderit, ad variorum auctoritatem provocare, utrumque vero responsum apud Dionysium reperiri, iam diximus. Similiter variorum testimonia profert 10, p. 31, 20–25). (Droysen II, p. 133, a. 84; p. 139, a. 99). His igitur locis Appianus forsitan alium fortem inspexerit. Attamen si ceteris in rebus omnibus uterque optime consentiunt, licebit nobis cum Niebuhrio adfirmare, gravissimo et fere solo auctore Appianum usum esse Dionysio. In altero vero loco, ubi diversam esse Dionysianam narrationem ab Appiane Droysenius dicit, (p. 133, a. 84; p. 135, a. 87) equidem nihil reperio, quod illi repugnet. Etenim si apud Dionysium (XVIII, 18) responsum Fabricio a Pyrro datum finitur his verbis χαρίζομαι τῇ πόλει

1) Singula verba utriusque scriptoris composuit atque inter se comparavit Eman. Hannak, Appianus und seine Quellen, Wien 1869, p. 89–102. Congerens ille varios locos variorum scriptorum, qui de eisdem rebus tradiderunt, turbavit rem magis quam explanavit, cum minime satis accurate explicet, quae necessitudo intercedat inter singulas relationes.

τοὺς αἰχμαλώτους ἅπαντας ἄνευ λύτρων nec quicquam hic legitur de condicione illa, quam apud Appianum (10, p. 32, 24—30) et Plutarchum (c. XX, 25—31) Pyrrus dicit, ut captivi, si pacem renuerit senatus, ad se remittantur, nullius id momenti est in narratione, cuius paucae reliquiae nobis servatae exstant; id quod recte adnotaverunt Niebuhrius (p. 587, a. 872) et Peter (p. 71, a.)

Sed iam comparemus inter se Plutarchi, Dionysi, Appiani relationes.

P. XIII, 26—21. D. XVIII, 8.

P. XIII, 31—4. A. 10, (p. 30) 18—20.

P. XVI, 28—6. A. 8.

P. XVI, 6—17. D. XVIII, 7 (12), 9, 10.

P. XVI, 14 (p. 304) —XVII, 6. D. XVIII, 12.

P. XVIII, 25—XVIII (incl.) A. 10, 20—30 (p. 31).

P. XX, 21—27. 15—32. D. XVIII, 13—18 (incl.) A. 10, (p. 32) 5—3.

P. XXI, 17—28. D. XX, 6. A. 11, 10—25.

Consensus harum relationum tantus est, ut maiorem vix expectare possimus, quoniam et Dionysi et Appiani narrationis fragmenta tantum exstant.¹⁾ Solus Droysenius nonnullis locis differre Plutarcheam narrationem a Dionysiana adfirmat. Sed nihil esse, quod ille dicat de diversitate, quae sit inter Dionysium (XVIII, 18) et Appianum (10, p. 32, 24—30) et Plutarchum (c. XX, 25—31) iam diximus. Negat idem Plutarchi (XIII, 1—21) narratiunculam de Metonis artificio fluxisse e Dionysio, (XVIII, 8) nulla tamen causa addita (p. 112, a. 25). Optime concordare has narrationes concedet quicunque eas accurate perlegerit. Pacis vero condiciones, quas Pyrrum Romanis per Cineam legatum tulisse dicit Plutarchus (c. XVIII, 25—32) paululum differunt ab iis, quas apud Appianum legimus. (10, p. 30, 24—30) Droysen, p. 138, a. 94). Etenim apud Plutarchum Pyrrus amicitiam Romanorum sibi et Tarentinis securitatem postulat et pollicetur, captivos se sine pretio redditurum et adiutores Romanos in subigenda Italia, Appianus autem dicit, Pyrrum amicitiam et societatem Romanis obtulisse ea condicione, ut Tarentinos ad foedus asciscerent, ceteris Graecis in Italia habitantibus libertatem et immunitatem concederent atque bello captos Lucanis, Samnitibus, Daunibus, Brutulis redderent. Attamen utramque relationem puto ex eodem fonte, Dionysio, fluxisse, quem diligentius et rectius transcripsit Appianus, leviter et parum accurate Plutarchus. Captivos sine

1) cf. Niebuhr III, p. 562, a. 544; p. 571, a. 535; p. 587, a. 572; Droysen II, p. 124, a. 59; p. 136, a. 54; p. 138, a. 94; p. 140, a. 95; Heeren, Bachr, Bruckner, Haug, Peter II, a.

quam rex praestiterit in naufragio, quo maior pars classis Epiroticae disiecta sit, et servatum illum dicit corpore quidem fuisse prorsus invalidum et confectum, sed animi vi et magnitudine firmum tantisque calamitatibus nihil infractum. Nec minus quam initio c. XXI (1—17) legimus narrationem de medico regis, qui veneno se illum necaturum Fabricio promiserit, puto ex Dionysio manasse.¹⁾ Nam retulisse eum eandem rem, verba eius in l. XX, 6,4—9 obvia argumento sunt. Et quod deinde consentientes Plutarchus, Dionysius, Appianus (II, 10—25) tradunt,²⁾ Pyrrum ingenuitate Fabrici commotum Romanis captivos sine pretio remisisse, artissime coniunctum est cum illa narratione, nec facile nobis persuadebimus, ipsam eam Plutarchum ex alio fonte sumpsisse. Narratiunculas denique de elephante ad perterrendum Fabricium producto³⁾ et de sermone conviviali, quem Cineas cum Fabricio contulerit, (XX, 27—15) apud eundem Dionysium invenisse Plutarchum contendo, quamquam non leguntur in fragmento eius, quo refertur de actionibus inter Pyrrum et Fabricium. (XVIII, 13—18) De convivio quidem, quod rex legatis Romanis apparaverit, relatum esse apud Dionysium, colligendum est ex verbis Appiani: (10, p. 32, 10) ἐνέχε δ' αὐτοὺς βασιλικῶς.

Dionysium igitur inde a cap. XIII usque ad cap. XXI, 28 (25—31) Plutarchi auctorem fuisse contendo. Bis provocatur ad Hieronymi auctoritatem. (c. XVII, 25—29. XXI, 21—25.) Nulla autem Hieronymi, satis certa Timaei vestigia reperiri in tredecim primis huius vitae capitibus, supra diximus. Eodem vero Timaeo usum esse Plutarchum in bello Siculo enarrando (cap. XXII—XXV) iustis rationibus me demonstraturum confido. Quae igitur his locis Hierony-

1) cf. Droysen II, p. 144, a. 113. H. Peter, *Histor. Rom. reliquiae*, p. 219, adn.

2) Quod in prima Cineae legatione Plutarchus (c. XVIII, 21—25) refert, donis mulieres imprimis sibi conciliare illum conatum esse, ab Appiano in hunc locum translatum est. Minimi id faciendum est et certe negligentiae Appiani tribuendum.

3) Repetuntur haec et aliae nonnullae narratiunculae in hac parte vitae Pyrrhi obviae in script. mor. (Paris, Did. 1839 I, p. 235, apophth. Rom.) Locos aliquot, qui in scriptis illis minus puri adhuc leguntur, utraque relatione comparanda puto emendari posse; id quod uno exemplo demonstrare hoc loco mihi liceat. Legitur in Rom. apophth.: Γάιος Φαβρίκιος τὴν ὑπὸ Πύρρου Ῥωμαίων ἦτταν πνθόμενος, Λαβήνω εἶπεν, Πύρρος, οὐκ ἠπειρώται Ῥωμαίους νενικήκασιν, quod emendandum existimo: Γάιος Φαβρίκιος τὴν ὑπὸ Πύρρου Ῥωμαίων ἦτταν πνθόμενος Λαβήνων, εἶπεν, Πύρρος, οὐκ ἠπειρώται Ῥωμαίους νενικήκασιν. cf. P. c. XVIII, 10, 11.

mum de numero in pugnis caesorum tradidisse Plutarchus dicit, invenisse eum puto apud Timaeum, quem omnino in adferendis numeris cautius egisse quam alios scriptores ex compluribus fragmentis cognoscimus.¹⁾ Eidem scriptori Plutarchea proeli Ausculani descriptio diversa, ut ipse dicit (c. XXI, 28—25), a Dionysiana (XX, 1—3) tribuenda videtur.

Jam vero quaerentibus nobis, quibus fontibus usus sit Plutarchus in enarrandis rebus a Pyrrho in Sicilia gestis, imprimis respicienda sunt, quae de iisdem rebus apud Diodorum leguntur. Quae in reliquiis eius de Italico Pyrrhi bello servata exstant, pauciora sunt, quam ex quibus certius quid colligi possit. (lib. XXII, 6.)²⁾ Uberiora sunt eiusdem scriptoris fragmenta, in quibus de bella Siculo agitur, et ad quaestionem nostram solvendam gravissima. De necessitudine, quae inter illa et Dionysi Plutarchique narrationes intercedat, optime disseruit Guil. Collmannus (de Diodori Siculi fontibus. Lipsiae, 1869, p. 57—64.) Ostendit ille primum, falsum esse, quod adfirmaverit Peterus, (p. 72) non dissentire in his rebus narrandis Plutarchum a Dionysio. Et certe quae in uno illo Dionysi fragmento (XX, 8) adferuntur causae, quibus Pyrrus Siculorum animos a se abalienaverit, diversae sunt ab iis, quas apud Plutarchum (c. XXIII, 3—24) legimus, praeterquam quod temeritatem uterque acerbissime vituperat, qua Pyrrus in Thoenonem et Sosistratum saevierit. Recte monet Collmannus nihil omnino legi apud Dionysium de ea re, quam potissimum aegre tulisse Siculos dicat Plutarchus, scilicet quod Pyrrus classem exornans, qua in Libyam traiceret, a Siculis petierit, ut ipsi in naves conscenderent, et in conscribendis classiariis tyrannice egerit et crudelissime; addo, quod vicissim apud Plutarchum nihil invenitur de omnibus aliis rebus, quibus Dionysius peccasse Pyrrum in regendis Siculis libertate assuetis tradit: eripuisse eum facultates necessarias et amicis Agathoclis, tribuisse summos in urbibus magistratus satellitibus suis et centurionibus, lites aulicis disquirendas iudicandasque permisisse, praesidia urbibus imposuisse, nobilissimum quemque comprehensum interfecisse. Accedit, quod ex Appiano, quem in hoc quoque bello describendo Dionysium transcripsisse licet concludere ex con-

1) cf. Müller, F. H. G. I, p. 220, fr. 108, 109, 110; p. 223, fr. 121, 122. Pausaniam (I, 9, 8) quoque, ut supra diximus, verba Hieronymi e Timaeo desumpsisse Schmidius demonstravit.

2) Quae Diodorus (XXII, 1) dicit de seditione Rhegina, aliquantum differunt a Dionysi et Appiani narrationibus bene congruentibus. (cf. Hanak, p. 93.) Ex quo id quidem cognoscimus, non eundem auctorem secutos esse hoc quoque loco Diodorum et Dionysium.

sensu, qui est inter eius et Dionysi relationes de donariis Proserpinae a Pyrro raptis, (A. 12,¹¹—25; D. XX, 9) ¹⁾ pauca servata sunt plane diversa a Plutarchi narratione. Etenim de Pyrri ex Italia discessu Appianus haec refert: (11,¹⁵—28) ὁ μὲν δὴ Πύρρος ἐπὶ τούτοις ἐς Σικελίαν διέπλει — ὑποσχόμενος τοῖς συμμάχοις ἐκ Σικελίας ἐπανήξειν ἐς τὴν Ἰταλίαν; et 12 (30—32) ὅτι Πύρρος μετὰ τὴν μάχην καὶ τὰς πρὸς Ῥωμαίους συνθήκας ἐς Σικελίαν διέπλει, ὑποσχόμενος τοῖς συμμάχοις ἐκ Σικελίας ἐπανήξειν ἐς Ἰταλίαν. Plutarchus vero (XXII, 27—32) non solum tacet de pactione illa inter regem et Romanos facta, sed Pyrrum dicit Tarentinis postulantes, ne bellum Romanum intermitteretur, imperavisse, ut tacerent et sua tempora exspectarent.

Dionysium igitur hoc loco Plutarchus non secutus est. Comparavit deinde Collmannus Diodoream narrationem cum Plutarchea tanta cura et diligentia, ut addendum nihil fere reliquerit, ²⁾ et demonstravit eodem auctore utrumque usum esse, quem tamen Plutarchus summa brevitate et negligentia exscripserit. Bene concordare utriusque relationes adfirmant quoque Bruecknerus (p. 271) et Haugius (p. 73) et commune illud fontem Hieronymum esse inde concludunt, quod eum ducem Diodorus saepius sibi elegerit.

Omnia autem, quae in Diodori libro XXII narrantur de expeditionibus a Gallis in Macedoniam atque Graeciam susceptis, e Timaeo fluxisse, optimis rationibus docuit Schmidtus in egregia, quam saepius attuli, commentatione eique plane assensus est Curtius Wachsmuth. ³⁾ Diodorum igitur, quem ubi potuerit, eodem auctore in maioribus operis partibus scribendis usum esse constat ⁴⁾ aliis quoque huius libri locis Timaeum exscripsisse per se veri est simillimum. Narrant autem Diodorus (XXII, 11,²; 12) et Plutarchus (XXVI, 14—24) optime consentientes, Gallicos Pyrri mercennarios sepulcra regum Macedoniae aperuisse ossaque dissipasse; quae non apud Hieronymum illos repperisse, optimo iure Schmidtus (p. 54, 55) inde colligit, quod Pausanias (I, 9,8) refert, Hieronymum similem rem de Lysimacho Epiroticorum regum sepulcra devastante obiurgandi causa finxisse, quod

1) Diodorus I. XXVII, 4,3 de hac re mentionem inicit.

2) cf. etiam Diod. XXII, 8,27; 10,²⁶—28 et Plut. P. XXII, 23—25; XXIII, 5, ubi uterque bis refert, in Libyam traicere ibique Carthaginienses aggredi Pyrrum voluisse.

3) Die Niederlage der Kelten vor Delphi, v. Sybel's historische Zeitschrift. 1863. v. X, p. 7.

4) cf. Nissen, I. 1, p. 110. Christ. Aug. Volquardsen, Untersuchungen über die Quellen der griechischen und sicilischen Geschichten bei Diodor, Buch XI bis XVI. Kiel 1868, p. 26.

certe ille non fecerit, si alio operis loco eadem de Pyrri mercennariis narraverit. Idem de iisdem locis similibus argumentis demonstrare conatur Collmannus; (p. 59, 60) cui Schmidti commentatio ignota fuisse videtur.¹⁾ Timaeo igitur utrumque usum esse et his locis et omnino in bello Siculo enarrando contendit iustas has adferens rationes, quod aliis quoque eiusdem libri locis Diodorus eum secutus sit, quod omnibus ceteris scriptoribus antetulerit populares suos, praesertim cum de rebus Siculis egerit, quod denique tanta diligentia singula quaeque exposita sint, ut adpareat, fluxisse ea e tali scriptore, qui sicut Timaeus de Siculis potissimum rebus acuratissime egisse videatur. Nec desunt alia argumenta, quibus haec sententia confirmetur. Sicut in priore vitae Pyrri parte, quam a Timaeo repetendam esse ostendere conatus sum, compluribus locis virtutes Pyrri inprimisque admirabilis eius fortitudo laudantur. Ipsam crudelitatem, qua in Siculos Pyrrus usus est et in qua castiganda multo longiorum esse Dionysium supra diximus, quodam modo Plutarchus excusare studet his verbis: (XXIII, 8—14) οὐκ εὐθὺς ὦν οὐδὲ ἐν ἀρχῇ τοιοῦτος, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐτέρων τῷ πρὸς χάριν ὁμιλεῖν καὶ πάντα πιστεύειν καὶ μηδὲν ἐνοχλεῖν ὑπαγόμενος, εἴτα γινόμενος ἐκ δημαγωγοῦ τύραννος ἀχαριστίας τῇ χालσιπότῃ καὶ ἀπιστίας προσωπλίσκανε δόξαν. Οὐ μὲν ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὡς ἀναγκαῖα συννεχώρουν, καίπερ δυνάστορες. — Diodorus quoque ipsius Pyrri potissimum fortitudine Erycem expugnatum esse praedicat. XXII, 10. Plutarchus vero, qui ut adparet ex comparatione inter illius et Diodori narrationem a Collmanno instituta graviore res saepius plane omisit, de hac re plenissime agit summis laudibus efferens victorem regem. XXII, 6—23. Atque etiam probabilitatis modum transit in describenda pugna cum Mamertinis commissa, cum narret, a Pyrro ducem quendam barbarorum occisum esse uno ictu et lacerti vi et acie ferri adeo violento, ut ad infima penetraret et eodem momento corporis partes diffissae hinc atque hinc dilaberentur. Neque tales superlationes a Timaei genere scribendi esse alienas sat notum est²⁾

1) Si igitur apud Collmannum legimus: (p. 62, 63) Atque per mihi mirum videtur esse nullum eorum virorum, qui de his Diodori fragmentis egerunt, de Timaeo ne cogitasse quidem, nobis certe mirum videtur talia illum dicere potuisse. Cogitaverunt quoque de Timaeo C. G. Heynius (de fontibus et auctoritate historiarum Diodori; in edit. Dind. v. II, Lips. 1867, p. XXX et XXXIII) et Droysenius II, p. 114, a. 36; p. 138, a. 93; p. 152, a. 134.

2) cf. Müller, F. H. G. I, p. 229, fr. 143 Τίμαιος δὲ μείζω ποιῇ Τιμολέοντα τῶν ἐπιφανεστάτων Σεῶν.

In uno, quod reliquum est, fragmento Diodori (XXII, 11) de rebus a Pyrro gestis, narrat, regem post victoriam, quam in Epirum reversus de Antigono reportaverit, spolia hostibus detracta in templo Minervae Itonidis consecrasse, et adfert epigramma huic donario inscriptum. Cum eadem tradant idem epigramma proferentes Plutarchus (XXVI, 3—13) et Pausanias, (I, 13,2,3) recte concludit Schmidtus (p. 55, 56) haec quoque ex communi fonte, Timaeo, fluxisse. Illi igitur tribuenda esse contendo omnia, quae apud Plutarchum leguntur inde a cap. XXI, 28 usque ad c. XXVI, 24 (*οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων*).

Sed iam cum Plutarcho comparemus Pausaniae et Justinii relationes. Pausaniae quidem narratio hoc potissimum loco tam brevis est atque exilis, ut ex comparatione inter eam et Plutarcheam instituta vix fructum aliquem capere possimus.¹⁾ Leguntur tamen in priore narrationis parte, ubi de bello Italico agitur, nonnulla, quae non exstant apud Plutarchum, quem in iisdem rebus tradendis Dionysium auctorem habuisse scimus: legati Tarentinorum regi dicunt, Italiam terram esse opulentiores atque locupletiores quam universam Graeciam neque iuste eum acturum, si preces illorum, qui in bello Corcyraeo gerendo eum adiuvissent, repudiaret. Rex deinde Achillis proavi exemplum imitaturus contra Romanos a Troianis prognatos bellum suscipere constituit et tam caute agit in traiciendo exercitu, ut advenisse hostem aliquamdiu Romanos praeterierit. (I, 12,1,2; Droys. II, p. 120, a. 49.) In paucissimis autem, quae de bello Siculo narrat, non solum nihil dicit, quod apud Plutarchum desideratur, quem hoc loco eodem Timaeo usum esse ostendimus, sed verba eius: (I, 12,5) *ἃ τῶν πρέσβων Πύρρος ἀκούων Τάραντα μὲν εἶα καὶ τοὺς τὴν ἀκτὴν ἔχοντας Ἰταλιωτῶν, ἐς δὲ τὴν Σικελίαν διαβὰς κτλ.* haud discrepare videntur a Plutarchea de hac re narratione diversa, ut supra diximus a Dionysiana. Attamen neque hoc neque illud magni puto aestimandum. Meliora praesidia ad confirmandam sententiam nostram praebet Justinii narratio, qui solus nos docet de rebus compluribus haud parvi sane momenti. Quamquam haec potissimum caute accipienda sunt a scriptore, cuius levitatis et negligentiae hic quoque gravia documenta invenimus, (dicit e. g. proelium Ausculanum commissum esse diebus aliquot post Heracleense) tamen argumento sunt quo probatur, non

1) Loquitur Pausanias, ut solum hoc exemplum adferam, de uno tantum proelio, quo Pyrrus antequam in Siciliam traiecerit, cum Romanis dimicaverit. (I, 12,2,3.)

eodem auctore usos esse in bello Italico enarrando Trogum et Plutarchum. Cum Droysenius locos Justini, ubi quae apud alios scriptores non leguntur, ille prodidit, diligenter indicaverit,¹⁾ satis habeo graviora aliquot hic adferre. In lib. XVII, 2,13—15 Justinus haec tradit: Itaque Tarentinis adversus Romanos laturus (Pyrrus) auxilium ab Antigono naves ad exercitum in Italiam deportandum mutuo petit; ab Antiocho pecuniam, qui opibus quam militibus instructor erat; ab Ptolemaeo Macedonum militum auxilia. Sed Ptolemaeus, cui nulla dilationis ex infirmitate virium venia esset, quinque milia peditum, equitum IIII milia, elephantos L non amplius quam in biennii usum dedit: Ob haec Pyrrus — vindicem eum regni reliquit. Plutarchus non solum nihil dicit de omnibus his rebus cognitu certe dignis, sed regem in Italiam tria tantum milia equitum, elephantos viginti traiecisce adfirmat. Legimus deinde apud Justinum, (XVIII, 1,3—10) reliquisse Pyrrum custodem regni Ptolemaeum filium annos XV natum, duos parvulos filios, Alexandrum et Helenum, in solacia longinquae secum expeditionis adduxisse; Pyrrum ipsum in primo proelio graviter vulneratum esse; inter ceteras civitates etiam Locros prodito praesidio Romano ad Pyrrum defecisse. Tam multa tamque gravia in Plutarchi narratione multo longiore desiderari iure miramur magisque etiam offendimus in eo, quod tacet omnino Plutarchus de auxiliis Romanis oblatis a Magone, Carthaginiensium duce, qui Punico ingenio post paucos dies tacitus, quasi pacificator Carthaginiensium, Pyrrum adierit speculaturus consilia eius de Sicilia, cum de his rebus solito accuratius agat epitomator. (XVIII, 2,1—6.) Multo brevius narrat Justinus res in Sicilia gestas (XXIII, 3) et proelium quidem illud, quo Carthaginienses dicit a rege victos esse paulo antequam ex insula discesserit, a Plutarcho non memoratur, sed verba eius: „interiecto deinde tempore legati ab Italicis sociis venere nuntiantes, resisti Romanis non posse, deditio-nemque futuram, nisi subveniat“ bene concordant cum his Plutarcheis: (XXIII, 26—28) „ἐδέξατο γράμματα Σανιτιῶν καὶ Ταραντίνων μόλις ἀντεχόντων ταῖς πόλεσιν αὐταῖς πρὸς τὸν πόλεμον, εἰργομένων δὲ τῆς χώρας ἀπάσης καὶ δεομένων βοηθεῖν.“²⁾

1) cf. II, p. 113, a. 33, 34; p. 118, a. 43; p. 119, a. 44, 46; p. 123, a. 57; p. 128, a. 71; p. 130, a. 77; p. 134, a. 85; p. 136, a. 88; p. 138, a. 93.

2) cf. Droysen II, p. 156, a. 143; p. 157, a. 149; p. 163.

V.

In extremis vitae Pyrrhi capitibus non eosdem auctores secutus est Plutarchus, quos adhuc in consilium adhibuerat. Etenim idem scriptor, quem propensa in regem voluntate praeclara eius facinora amplissimis verbis laudasse atque etiam errores quodam modo excusasse vidimus, hic ut primum occasio data est, quod sequius sit, de eo loquitur et Antigoni hostis eius ubique studiosior videtur quam Pyrrhi. Sic dicitur Antigonum, quem illo ipso tempore devicerat atque prostraverat, per ludibrium impudentem vocasse, quod non sumeret pallium, sed purpuram adhuc gestaret. (c. XXVI, 26—28.) Astutia ac simulatio, qua in bello contra Lacedaemonios gerendo usus sit Pyrrus, qui aliud Cleonymo promiserit, aliud in animo agitaverit verbis nec paucis nec mitibus vituperatur. (cf. inprimis c. XXVI, 8—30.) Argivos quoque promissis regis diffisos esse legimus: (c. XXXI, 11—13) ὁ δὲ Πύρρος ὁμολόγει μὲν ἀπαλλαγέσθαι, μὴ παρέχων δὲ πίστιν ὑποπιότερος ἦν. Ipsa fortitudo eius tanquam furor atque insania describitur. (c. XXX, 12—28.) Cum ad urbem Argos accedat Antigonumque iam consedissee in locis editis e campo prominentibus accipiat, iterum eum deridet et per caduceatorem sceleratum appellat provocatque, ut in campum apertum descendat atque de regno secum decertet. Illum vero, dicit Plutarchus, ad tales cavillationes nihil aliud respondisse nisi opportunitatibus magis quam armis se confidere in bello gerendo, Pyrrum autem, si vitae eum taedeat, multas patere ad exitum vias. (c. XXXI, 32—7.) Et maximis laudibus celebratur ingenuitas atque humanitas Antigoni, qui ut corpus regis magnifice cremaretur curaverit, filium Alcoyneum, quod caput abscissum ad pedes patris abiecerit, acriter castigaverit et Heleno, Pyrrhi filio, eiusque amicis lenissimum se prae buerit et clementissimum. (c. XXXIII, 30—17.)

Haud difficile est intellectu, quem auctorem in hac parte libelli Plutarchus secutus sit. Recte dicit Bruecknerus (p. 271) iam ex ipsis eius verbis: (c. XXVII, 26—28) ἦν δὲ τὸ μὲν πλείους αὐτῆς (τῆς τάφρου) πύχεων ἔξ, τὸ δὲ βάθος τετραγών, τὸ δὲ μήκος ὀκτάπλευρον, ὡς ἴστορεῖ Φύλαρχος, ὡς δ' Ἱερώνυμος, ἔλαιτον concludi posse, Phylarchum magis esse eum sectatum esse quam Hieronymum. Nos cum ipsis Hieronymi historiis in vita Pyrrhi scribenda omnino non usum esse Plutarchum viderimus, quae hic ex illis adferuntur, e Phylarcho desumpta esse putamus. Nam libros eius ab illius aetatis scriptoribus praesertim in his rebus narrandis, quibus gerendis ipse interfuisse videamur, diligentissime in consilium vocatos esse veri est simillimum.

Et primum omnia illa, quae ad minuendam Pyrrhi laudem, augendam Antigoni dicta esse videntur, optime ad Phylarchum referri possunt, amicissimum Antigono et Lacedaemoniis, Pyrrho infestissimum. Summis igitur laudibus Lacedaemoniorum quoque fortitudo effertur, qua urbem patriam defenderint, (c. XXVII—XXVIII) et tragice inprimis, sicut consuetudo erat Phylarchi, (cf. Polyb. II, 56. Plut. Them. c. 32) exornatae sunt narrationes de mulieribus Lacedaemoniis, quae et in fossa, qua arcerentur hostes, ducenda et in ipso proelio viros adiuerint deque Acrotato, qui victor e pugna redux a senum et mulierum catervis praedicatus sit. (c. XXVII, 11—3; XXVIII, 21—23; 14, 15; XXVIII, 12—28; Brueckn. p. 271; Haug, p. 73.) Neque mirabimur, omnia et prodigia haud pauca inveniri in his capitibus, (c. XXVIII, 4—19, XXX, 32—2, XXXI, 13—19, XXXII, 13—19) cum nec talia a Phylarchi ratione aliena esse et per se satis probabile sit et fragmentis compluribus comprobetur.¹⁾

Nec desunt alia argumenta, quibus defendatur sententia nostra. Optime enim congruit Plutarchi narratio cum aliorum scriptorum relationibus, quos eundem Phylarchum secutos esse iure licet adfirmare. Parthenium, in cuius libro de amantibus conscripto Phylarchus ter a vetere aliquo litteratore auctor citatur,²⁾ ea quoque, quae de Acrotati et Chelonidis amore narret, ex illo desumpsisse saepius ab hominibus doctis adnotatum est.³⁾ Plutarchi autem narratio tam plane concordat cum Partheniana, ut equidem non videam, quid sibi velit Droysenius, qui differentiam quandam inesse dicat his narrationibus ab eodem tamen Phylarcho repetendis. Diversa esse forsitan putaverit Partheni verba (p. 26, 23) *Κλεώννμος ὁ Λακεδαιμόνιος, βασιλείου γένους ὦν καὶ πολλὰ κατορθώσας Λακεδαιμονίοις* ab his Plutarcheis (c. XXVI, 30—1) *Ὁ δὲ Κλεώννμος ἦν μὲν γένους βασιλικοῦ, δοκῶν δὲ βίαιος εἶναι καὶ μοναρχικὸς οὐτ' εὐνοίαν οὔτε πίστιν εἶχεν, ἀλλ' ἄρως ἐβασίλευε*. Quae Cleonymi facinora a Parthenio laude digna censeantur, accuratius expositum esse velimus, sed hominem regnandi cupidum etiam bene fecisse Lacedaemoniis, quo facilius rerum potiretur, mihi quidem videtur probabile. Et meliorem consensum vix aliquis reperire poterit, quam qui insit his verbis Plutarchi (c. XXVI, 4—8) *ἡ δὲ (Χελωνίς) Ἀκρο-*

1) Res mirae narrantur in fr. 4, 25, 26, 27, 36, 45, 49, 50 (Müller, F. H. G. v. I).

2) Erotici scriptores Graeci rec. Rud. Hercher, Lipsiae. 1858. 59. Tom. I, p. 20, 15; p. 27, 25; p. 30, 31.

3) Droysen II, p. 189, a. 59; Peter, p. 73; Müller F. H. G., I, p. 349, fr. 48, ubi ascribitur, idem contendisse Luchtium, (Phyl. fragm. coll. J. F. Lucht, Lips. 1836) cuius librum ipse inspicere non potui.

τάτῳ τῷ Ἀρεῳς ἐπιμανεῖσα, μεираκίῳ καὶ ὥραν ἀκμάζοντι, λυπηρὸν ἔρῳντι τῷ Κλεωνύμῳ καὶ ἄδοξον ὁμοῦ παρεῖχε τὸν γάμον· οὐδένα γὰρ ἐλάνθανε Σπαρτιατῶν καταφρονούμενος ὑπὸ τῆς γυναικὸς et Partheni ταύτῃ (Χειλωνίδι) σφοδρῶς ἐπιτεταμένον τοῦ Κλεωνύμου καὶ τὸν ἔρωτα οὐκ ἡρέμα φέροντος, τοῦ μὲν κατηλόγει, πᾶσα δὲ ἐνέκειτο Ἀκροτάτῳ, τῷ τοῦ βασιλέως νιέει, καὶ γὰρ ὁ μεираκίσκος αὐτῆς ἀναφανδὸν ὑπεκάετο, ὥστε πάντας ἀνὰ στόμα ἔχειν τὴν ὁμιλίαν αὐτῶν.

Accedit, quod Polyaeus nonnullis locis eadem tradit, quae apud Plutarchum leguntur. Qui solus quantum scio de fontibus eius et brevissime quidem egit, Eduardus Woelfflinus,¹⁾ quae apud Polyaeum in l. VIII, 49 et 68 exstant, ex Plutarcho fluxisse suspicatus est. Magis adducor ut credam, eodem auctore usum esse utrumque; primum enim quamquam simillima est Polyaei narratio Plutarcheae, tamen nonnulla paulo aliter narrat, deinde, quod gravius est, duobus locis tradit, quae apud Plutarchum non leguntur. (l. VI, 6,1 et 3.) Quod VI, 6,1 legimus Pyrrum ante decesum ex Italia ab Antigono auxilia petiisse et cum ille preces regis repudiasset, falsis vana spe sociis celerrime in Epirum profectum esse, apud Justinum quoque et Pausaniam inveniri et a Timaeo repetendum esse supra diximus. Utrum vero ex Timaeo an ex Phylarcho hoc desumptum sit, diiudicare nolo, praesertim cum ad expediendam rem nobis propositam nullius momenti sit. Nam cum saepius Polyaeus, ut Woelfflinus docuit exemplis allatis (p. XI, XII) in rebus ab eodem viro gestis narrandis varios secutus sit auctores, neque impedimur, quominus hic quoque duos scriptores ab eo adhibitos esse statuamus, et Phylarchum licet nobis adfirmare hanc rem narravisse, cum apte cohaereret cum bellis contra Antigonum gestis. Haec enim bella sola et expeditionem a Pyrro in Peloponnesum factam Phylarchus videtur tradidisse. (cf. Müller, F. H. G. I, p. LXXVIII) Cetera omnia, quae de rebus a Pyrro gestis apud Polyaeum exstant, optime concordare cum narratione Plutarcheae nemo non concedet. Inprimis quae Polyaeus (VI, 6,2) refert, Pyrrum dixisse legatis Lacedaemoniorum, filios Spartam se missurum, ut Lycurgi institutis imbuerentur, iisdem fere verbis reperiuntur apud Plutarchum, (c. XXVI, 16–26) et querentibus Lacedaemoniis, quod contemptis, quae ipse promississet, agros eorum vastaret, respondet Pyrrus apud Polyaeum: οὐδὲ γὰρ ὑμεῖς εἰώθατε προλέγειν μέλλοντες πολεμεῖν· μὴ τοῖνον ἀγανακτεῖτε, εἰ πρὸς τοὺς Λάκωνας ἐχρησάμην

1) Polyaei strategicon libri octo rec. Ed. Woelfflin. Lipsiae, 1860, p. XI–XIII, cf. p. 359.

Λακωνικῷ στρατηγήματι, apud Plutarchum: Ἄλλ' οὐδ' ἡμᾶς τοὺς Σπαρτιάτας ἴσμεν ὅ τι ἂν μέλλητε ποιεῖν ἐτέροις προλήγοντας. (cf. Droys. II, p. 190, a. 62) Deinde quomodo mulieres Lacedaemoniae viros in patria defendenda adiuvérint, brevius quidem, sed plane convenienter cum Plutarcho (c. XXVII, 11—1; XXVIII, 21—23; 14, 15) narrat Polyaeus VIII, 49. Ex verbis Polyaei μάχης ἰσχυρᾶς πρὸ τῆς πόλεως γενομένης, ἀναχωρήσαντες οἱ Λάκωνες ἐβουλεύσαντο κτλ. cognoscimus, Lacedaemonios primo concursu victos in urbem se recepisse; id quod adferre omisit Plutarchus. Optime igitur altera relatio altera suppletur, ut recte adnotat Droysenius (II, p. 190, a. 65). Idem (p. 197, a. 73) iam monuit in describenda pugna in urbe Argo commissa fortitudinem mulierum magis laudari a Polyaeo (VIII, 68) quam a Plutarcho (c. XXXIIII, 11—20). Etenim Plutarchus dicit, spectasse e tectis mulieres pugnam et anum illam, quae filium cum Pyrro congressum vidisset, vehementer periculo eius exagitata arripuisse tegulam eamque in regem emisisse; Polyaeus autem, Argivas e tectis fundentes tegulas hostes repulisse ictumque Pyrrum cecidisse. Nec mirum potest videri, talia e communi fonte Polyaeum elegerisse, quoniam exemplum muliebris fortitudinis proferre voluit.

E Plutarcho igitur repetenda videntur, quae exstant apud Plutarchum inde a cap. XXVI, 24 usque ad cap. XXXIIII. Vix opus est pluribus verbis disserere de Peteri (p. 72—74) sententia, qui Phylarcho quidem attribuit cap. XXVI, 24—XXVIII, Hieronymo autem cap. XXVI, 5—24 et XXX—XXXIIII. Etenim Hieronymum in his extremis capitibus exscriptum esse inde concludit, quod quae hic legantur ex scriptore fluxerint, qui studiosissimus Antigoni fuerit, Pyrro inimicissimus. Nos vero ostendimus pariter de iisdem viris iudicari in tota hac vitae parte nihilque ob stare, quominus talia Phylarchum scripsisse putemus. Quod praeterea argumento esse dicit consensum, quocum Plutarchus, Diodorus, Pausanias retulerint, regum Macedonicorum sepulcra a Gallicis mercennariis vastata et donarium epigrammate inscriptum post victoriam de Antigono reportatam a Pyrro Minervae Itonidi esse consecratum, haec omnia non ab Hieronymo, sed a Timaeo repetenda esse, pluribus iam demonstravimus. Adfirmavit denique Peterus, cum quae apud Valerium Maximum V, 1, 4 legerentur de humanitate ac liberalitate Antigoni, congruerent cum Plutarchi narratione, (c. XXXIIII, 30—17) fluxisse ea ex Diodoro; multa enim Valerium Maximum ex Diodori libris desumpsisse. Hoc autem iustis rationibus adhuc minime probatum esse optime docuit Collmannus (p. 57—59).

Justinum et Pausaniam scimus et in his extremis Pyrrhi bellis enarrandis (Just. XXV, 3,6—5. Paus. I, 13,4—9) Timaeum secutos esse. Itaque minime mirabimur, nec pauca nec levia apud eos maximeque in Justini relatione inveniri, quae desiderantur apud Plutarchum, pluraque ab illius narratione plane discrepare. Apud solum Justinum legimus, Pyrrum post victum Antigonum relictum Tarenti filium et amicum arcessivisse, (cf. Droys. II, p. 164, a. 168) Antigonom Thessalonicam se recepissee rursusque a Ptolemaeo, Pyrrhi filio, devictum cum septem comitibus salutis latebras ac fugae solitudinisque captasse. Quae deinde dicit Justinus de Pyrrhi bellandi cupiditate mirum in modum concordant cum Plutarchi verbis alio loco obviis, ubi ille narrat, regem ex Italia reversum statim Antigono bellum intulisse. Et hoc quidem loco Plutarchum quoque Timaeo usum esse vidimus. cf. Just. XXV, 4,1—4 et Pl. c. XXVI, 5—13.

Quod porro Justinus narrat, Pyrrum, cum copias in Peloponnesum transposuisset, legationibus Atheniensium et Achaeorum Messeniorumque exceptum esse, non dissentire a Pausaniae relatione, qui Argivos et Messenios auxilio venisse Lacedaemoniis tradit (I, 13,6; cf. III, 29,6) docuit Droysenius (II, p. 190 et adn. 64) recte dicens, dubios primum fuisse Messenios, quid rex propositum haberet, deinde cum illum Peloponnesum sibi expugnaturum esse suspicarentur, laborantes Lacedaemonios adiuvisse. Quod eo pluris certe momenti est, cum neque de legationibus illis neque de sociis Lacedaemoniorum Plutarchus quicquam scribat. Et in describendis pugnis ante Lacedaemonem commissis Justinus quoque Spartanarum mulierum fortitudinem laudat, sed nihil dicit de auxiliis, quorum adventu potissimum Plutarchus urbem ab oppugnatione liberatam esse adfirmat, et Ptolemaeum, regis filium, tradit usque in mediam urbem equo procucurrisse ibique concursu multitudinis interfectum esse, Plutarchus vero, cecidisse eum, cum novissimis agminis Argos iam proficiscentis, qui ab hostibus in insidiis collocatis premerentur, succurreret Pyrrumque mortem fili ulturum ingentem hostium caedem edidisse. (c. XXX, 29—28.)

Quam ob rem Pyrrus Argos petierit, Justinus omnino non dicit, Plutarchus commemorat tantum, factionum certamen in urbe fuisse inter Aristeam et Aristippum et ab hoc Antigonum, ab illo Pyrrum arcessitum esse. (c. XXX, 21—25.) Optime igitur suppletur utriusque relatio his verbis Pausaniae: (I, 13,7) *ὑπὸ δὲ τοῦτον τὸν χρόνον καὶ τὴν τοῦ πολέμου τοῦ Λακωνικοῦ τριβὴν Ἀντίγονος τὰς πόλεις τῶν Μακεδόνων ἀνασώσμενος ἠπειγέτο εἰς Πελοπόννησον, οἷα ἐπιστάμενος Πύρρον, ἣν Λακεδαιμόνα καταστρέφεται καὶ Πέλο-*

ποννήσου τὰ πολλά, οὐκ ἐς Ἑπειρον ἀλλ' ἐπὶ τε Μακεδονίαν
αὐθις καὶ τὸν ἐκεῖ πόλεμον ᾗζοντα. ¹⁾

Quod denique attinet ad Justini et Pausaniae narrationes de proelio cum Argivis commisso deque morte Pyrrhi supra diximus, quod Justinus tradat, Pyrrum Antigonum in urbem clausum expugnare conantem saxo de muris ictum occisum esse, concordare cum Pausaniae relatione; ubi rex ceciderit, utrum ante moenia an ipsa in urbe, varie traditum esse a variis scriptoribus ex Pausaniae verbis cognosci potest, qui hoc quoque adicit, ab ipsa Cerere eum interfectum esse, Argivos et Lyceam adfirmasse. Id quidem adparet, haec omnia discrepare a Plutarchi narratione, qui non Antigonum, sed Pyrrum primum in urbem irrupisse ibique occubuisse prodat. (XXXII—XXXIII.)

Restat, ut paucis complectar, quae hac commentatione demonstrare conatus sim. Fluxisse contendo ex Timaeo

Plut. P. c. I—XII; XXI, 28 (ἐκ τούτου μάχης ἄλλης) — XXVI, 24 (οὐπω δὲ τῶν πραγμάτων; exceptis vers. XXI, 25—31, ὁ μὲντοι Λιονίστος.) Demet. c. XXXVI, XXXVII, XLI—30, (ex Duride XLI, 30—9 et XLII, XLIII, XLIII.)

Just. XVI, 1—2, 4; (3, 1—3); XVII, 2, 11—XVIII, 2, 12; XXIII, 3; XXV, 3—5.

Paus. I, 9, 7 (Λυσίμαχος δὲ καὶ ἐς πόλεμον) — 10, 3; 11 — 13, 9.

Diod. XXII, (6), 8, 10—12.

ex Dionysio Halicarnasensi

Plut. P. c. XIII—XXI, 28 et 25—31.

Appian. Samn. 7—12 (ex alio fonte fortasse 10, p. 31, 20—25 et p. 32, 17—23).

ex Phylarcho

Plut. P. c. XXVI, 24—XXXIII.

Parthen. 23.

Polyaen. VI, 6, 2; VIII, 49, 68.

1) Nec tamen, quod talia certe haud contemnenda apud Justinum non obvia Pausanias ex fonte suo elegit, Droysenio assentimur, qui inde conclusit, eum non Timaeo sicut Justinum sed Hieronymo usum esse (II, p. 188, a. 59; p. 193, a. 69). Nos enim vidimus, Timaeum ab eo exscriptum esse, cum aliis rationibus probari, tum hac potissimum, quod in gravioribus rebus enarrandis saepissime cum Justino bene consentiat.

Corrigenda.

p. 8, v. 22 pro Nec lege Sed.
p. 9, v. 30 „ parant „ narrant.
p. 32, v. 20 „ XLIII) „ XLII.)

C.1

Stanford University Libraries

3 6105 037 003 105

DF
235.3
.P62

[illegible]

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
STANFORD, CALIFORNIA
94305

